Eduskunta
Hallintovaliokunta

VNS 6/2016 vp

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto hallintovaliokunnalle ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selonteosta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Hallintovaliokunta antaa selonteosta lausunnon ulkoasiainvaliokunnalle kuultuaan. Lähtökohtana on sekä sisäisen turvallisuuden että ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa todetut seikat, että ulkoinen ja sisäinen turvallisuus nivoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa niin, ettei niitä voida kaikilta osin erottaa toisistaan, ja että ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutoksilla on monenlaisia vaikutuksia myös Suomen sisäiseen kehitykseen.

Sisäministeriön poliisiosasto kiinnittää tässä lausunnossa erityistä huomiota ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön sekä päätöksenteon vaikutuksiin poliisin ja Suojelupoliisin toiminnalle.

Terrorismi ja väkivaltaiset ääriliikkeet

Suomi ei ole terroristijärjestöjen ensisijainen tai strateginen kohde, mutta yksittäisten tekijöiden väkivaltaisten tekojen uhka on kuitenkin edelleen kohonnut. Suomen vastainen jihadistinen propaganda on lisääntynyt. Sekä suomalaisia että suomen kieltä on käytetty muun muassa ISILin propagandassa. Se, millaisena toimijana Suomi mielletään terrorismin torjunnan kansainvälisessä toiminnassa vaikuttaa siihen, miten todennäköisesti Suomeen kohdistuu suunnitelmallisen, terroristijärjestöstä lähtöisin olevan iskun uhka. Kansainvälisiin kriisinhallinta- ja koulutusoperaatioihin osallistuminen on mahdollisesti nostanut Suomeen kohdistuvaa uhkaa. Toisaalta osallistumisella pystytään vaikuttamaan terrorismin kriisialueiden kehitykseen myönteisesti, mikä pitkällä aikavälillä laskee terroriuhkaa myös Suomessa. Myös länsimaiden osallistumista ja panostuksen määrää kriisialueiden humanitaarisessa auttamisessa on käytetty jihadistisessa propagandassa siten, että välinpitämättömäksi koetulla avun määrällä on perusteltu länsimaata vastaan tehtäviä iskuja. Suomessa toimivat terrorismiin liittyvät verkostot ovat toistaiseksi keskittyneet pääosin Somalian, Irakin ja Syyrian konfliktialueille suuntautuviin tuki- ja fasilitaatiotoimiin.

Terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden määrä Suomessa on kasvanut huomattavasti viime vuosien aikana. Vuodesta 2014 vuoteen 2016 kasvu on ollut 45 % ja kasvu on jatkunut edelleen nykyisen kohdehenkilömäärän ollessa yli 300. Kasvu selittyy sekä kotoperäisellä radikalisaatiolla että maahan saapuneilla radikalisoituneilla henkilöillä. Osalla kohdehenkilöistä on vierastaistelijakokemusta tai he ovat muuten osallistuneet vakavaan terroristiseen toimintaan. Terroristiseen toimintaan liittyviin henkilöihin kohdistuva tiedonhankinta on entisestään vaikeutunut, koska terroristiryhmät suojaavat operatiivista toimintaansa entistä tehokkaammin.

Tehokas terrorismin torjunta edellyttää laaja-alaista kansainvälistä yhteistyötä ja operatiivista tiedonvaihtoa, jossa kumppanivaltioiden keskinäinen luottamus ja toisilleen tuottama lisäarvo on keskeisessä asemassa. Suomi on perinteisesti ollut

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

luotettu ja arvostettu yhteistyökumppani. Sekä Suomeen kohdistuvien välittömien uhkien torjunnan että vastavuoroiseen yhteistyöhön perustuvan torjuntakyvyn varmistamiseksi on jatkossakin pidettävä huoli turvallisuusviranomaisten riittävästä tiedonhankinta- ja tiedustelukyvystä sekä toimivaltuuksien että voimavarojen näkökulmasta. Tässä huomionarvoista on se, että nykyistä vastaavan torjuntakyvyn ylläpitäminen tulevaisuudessa edellyttää nykyistä enemmän panostusta. Riskihenkilöiden määrän kasvu ja terroristiryhmien kyky suojata toimintaansa teknisin menetelmin ovat tähän vaikuttavia seikkoja. Terrorismin torjunnan kansainvälisen ja eurooppalaisen yhteistyön tiivistyessä Suomen on myös kyettävä lisäämään panostustaan toimintaan, jotta se säilyttää asemansa luotettavana kumppanina ja saa jatkossakin Suomen kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavaa tiedustelutietoa.

Suomi osallistuu myös aktiivisesti EU:ssa sekä kansainvälisillä foorumeilla tapahtuvaan strategiseen yhteistyöhön väkivaltaisen ekstremismin ja terrorismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Suomen kannalta keskeisimpiä kansainvälisiä toimijoita ovat EU ja YK, mutta roolinsa on myös Euroopan neuvostolla, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöllä, Natolla samoin kuin Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:llä ja sen rahanpesun vastaisella asiantuntijatyöryhmä FATF:lla (Financial Action Task Force). Terrorisminvastaista kansainvälistä yhteistyötä harjoittavien monenkeskisten järjestöjen ohella on myös muita merkittäviä toimijoita, kuten vuonna 2011 Yhdysvaltojen ja Turkin aloitteesta perustettu Global Counterterrorism Forum (GCTF). Myös Indonesia ja EU kuuluvat GCTF:n perustajajäseniin.

YK:n lisäksi Suomi on aktiivisesti mukana kansainvälisessä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä EU:ssa, Euroopan neuvostossa ja pohjoismaisesti. UNESCO:ssa Suomi kuuluu USA:n vetämään PVE-ystäväryhmään. EU:ssa on tiivistetty terrorisminvastaista työtä ja poliittiset vuoropuhelut sekä yhteistyö kolmansien maiden kanssa nähdään entistä tärkeämpinä.

Suomi on saanut kansainvälisesti tunnustusta työstään väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä. Suomen työn periaatteet vastaavat erittäin hyvin niitä periaatteita, joita YK:n vuoden 2016 väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ohjelmaan kirjattiin. Kansainvälisen kokemuksen mukaan mikään aatemaailmaan perustuvan väkivallan torjunta ei voi nojata pelkästään sotilaalliseen, tiedustelulliseen tai rikosoikeudelliseen lähestymistapaan vaan edellyttää myös koordinoitua ja laaja-alaista ennaltaehkäisytyötä. Suomessa tämän poikkihallinnollisen työn johtamisesta vastaa sisäministeriö yhteistyössä muiden keskeisten ministeriöiden ja toimijoiden kanssa.

Väkivaltaisten poliittisten ääriliikkeiden toiminta kansallisesti on kautta aikojen ollut sidoksissa liikkeiden ja ideologioiden kansainvälisten kehityskulkujen ja verkostojen kanssa, myös nationalististen ääriliikkeiden osalta. Suomessa väkivaltaisia ääriliikkeitä on eurooppalaisittain vähän ja niiden toiminta on perinteisesti ollut maltillista. Nopeasti muuttunut turvapaikanhakijatilanne ja sen nostattama maahanmuuttovastaisuus loivat loppuvuodesta 2015 lähtien otollisen ilmapiirin äärioikeistolaisen liikehdinnän aktivoitumiselle ja kasvulle. Kehitys on vastaavanlainen myös muissa Euroopan maissa vaikka ilmiön laajuus ja vakavuus on jo entuudestaan useimmissa maissa suurempi.

Väkivaltaisista äärioikeistolaisista liikkeistä vakavimman uhkan muodostaa kansallissosialistinen Pohjoismainen Vastarintaliike (PVL), joka vuoteen 2016 saakka tunnettiin nimellä Suomen Vastarintaliike. Se on vuonna 2008 perustettu rekisteröimätön järjestö, jonka julkilausuttuna tavoitteena on pohjoismaisen kansallissosialistisen valtion luominen. PVL voidaan määritellä luonteeltaan vallankumoukselliseksi ja militantiksi ääriryhmäksi. Suomessa PVL ei tällä hetkellä uhkaa kansallista turvallisuutta. Liikkeen harjoittama katuväkivalta muodostaa kuitenkin konkreettisen turvallisuusuhkan erityisesti vähemmistöjä ja poliittisia vastustajia kohtaan, mikä osaltaan vaikuttaa suoraan ja välillisesti mahdollisten uhrien perusoikeuksien toteutumiseen mm. pelotevaikutuksen kautta. PVL:n lisäksi Suomessa toimii myös muita äärioikeistolaisia radikaaliryhmiä. Valtaosa niistä on uusnatsismiin ja rasistiseen skinheadperinteeseen pohjautuvia pieniä ja paikallisia kerhoja, joiden jäsenet syyllistyvät ajoittain katuväkivaltaan.

Väkivaltaista äärivasemmistolaista liikehdintää esiintyy Suomessa anarkismin ja antifasismin toimintaympäristöissä. Anarkistiliike ei ole kovinkaan järjestäytynyt vaan pääosin verkon välityksellä kommunikoiva ja ajoittain yhteen kokoontuva löyhä verkosto yksittäisiä henkilöitä ja pieniä ryhmiä. Anarkistiliikkeen harjoittama väkivalta jakautuu kolmeen eri muotoon. Yleisintä on mielenosoitusten yhteydessä esiintyvä mellakointi, jossa väkivalta kohdistuu ensisijaisesti poliisiin. Väkivaltaisia mielenosoituksia on Suomessa vuosittain muutamia. Hieman harvinaisempi väkivallan muoto on anarkistien vastustamiin tahoihin kohdistuvat sabotaasiluonteiset tuhotyöt. Tällaisia iskuja tapahtuu epäsäännöllisesti ja kausiluonteisesti. Kasvava uhka liittyy äärivasemmiston ja äärioikeiston väliseen vastakkainasetteluun. Vastakkainasettelu on voimistunut viimeisten vuosien aikana, ja turvapaikanhakijatilanne on kärjistänyt sitä entisestään. Väkivaltaisen antifasistisen toiminnan ensisijaisena kohteena on Pohjoismainen Vastarintaliike ja Soldiers Of Odin, mutta kohteiksi voivat valikoitua myös maahanmuuttovastaisiksi tai oikeistopopulistisiksi profiloituvat tahot.

Ääriliikkeiden ja niiden torjunnan vaikutus koko yhteiskunnan turvallisuudelle on tämän hetken tilanteessa välillinen, mutta laajamittainen. Vaikka ääriliikkeiden väkivaltateot ovat tekoina useimmiten lieviä tai yksittäisiä eikä Suomessa arvioida olevan terroristisia tai vallankumouksellisia ääriliikkeitä, vaikuttavat ne laajasti liikkeiden vastustajina pitämien toimijoiden ja väestöryhmien turvallisuuden tunteeseen ja siten koko yhteiskuntaan. Tällaisia ryhmiä ovat mm. erilaiset vähemmistöt, poliittiset päätöksentekijät, tutkijat, journalistit ja mahdollisesti virkamiehet. Vaikutukset voivat näyttäytyä siten kielteisesti esimerkiksi kotouttamistoiminnan tehokkuudessa, julkisessa päätöksenteossa sekä yhteiskunnallisessa tutkimuksessa ja keskustelussa.

Suomeen kohdistuva laiton tiedustelu ja hybridi- sekä kyberuhkat

Suomea vastaan kohdistuu laajamittaista perinteistä henkilötiedustelua, joka on luonteeltaan pitkäkestoista ja jatkuvaa. Maan väkilukuun suhteutettuna Suomeen pysyvästi sijoitettujen ulkomaalaisten tiedustelu-upseereiden määrä on yksi suurimmista länsimaissa.

Ulkomaisen tiedustelun keskeisimpiin päämääriin kuuluvat Suomen politiikan ennakoiminen ja päätöksiin vaikuttaminen. Säännöllisesti on myös havaittu pyrkimyksiä vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen. Tietojen hankintaa ja vaikuttamisyrityksiä kohdistetaan etenkin päätöksiä valmisteleviin ja niitä toteuttaviin tahoihin.

Muutaman viime vuoden aikana on Suojelupoliisin tietoon tullut konkreettisia tapauksia pyrkimyksistä vaikuttaa mm. Suomen energiapoliittiseen päätöksentekoon ja siihen liittyvään yleiseen mielipiteeseen.

Muita ajankohtaisia tiedusteluprioriteetteja ovat mm. Suomen poliittisen johdon ja väestön suhtautuminen Natoon liittymiseen, Suomen EU-politiikka, Suomen tuleva Arktisen neuvoston puheenjohtajuus sekä ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät kysymykset Suomessa.

Tiedustelun torjunnan näkökulmasta merkityksellistä on myös kysymys kaksoiskansalaisuudesta siltä osin kuin se asettaa Suomen kansalaisuuden omaavan kaksoiskansalaisen asemaan, jossa tämä voi joutua toimimaan Suomen etujen vastaisesti. Esimerkiksi kaikki Venäjän kansalaiset ovat kaksoiskansalaisuudesta riippumatta Venäjän lakien mukaan velvoitettuja auttamaan Venäjän turvallisuusviranomaisia.

Hybridiuhassa on kiteytettynä kyse vieraan valtion vihamielisestä vaikuttamisesta toisen valtion päätöksentekijöiden toimintaan laajalla keinovalikoimalla. Vieras valtio pyrkii yleensä toteuttamaan toimenpiteen siten, ettei kohdevaltio voi olla aivan varma onko kyseessä vieraan valtion ohjaama tietoinen operaatio vai ei. Tavoitteena voi tilanteesta riippuen olla joko peittää valtion vaikuttamispyrkimys, jotta se voidaan kiistää, tai luoda epämääräinen kuva siitä, onko kyseessä valtion tietoinen vaikuttamispyrkimys vai ei. Tällöin hybridiuhka toimii valtion voimapolitiikan yhtenä välineenä.

Hybridiuhka tuli sotilaallisena terminä käyttöön Ukrainan kriisin yhteydessä, jossa Venäjän epäillään toteuttaneen aluevaltauksen. Itse ilmiö ei kuitenkaan ole uusi. Vaikuttaminen on kuulunut erilaisten suurvaltojen keinovalikoimaan aina. Vihamielisyyden aste on kuitenkin aina vaihdellut maailmanpoliittisen tilanteen mukaan. Vaikuttamisen torjunta on siten myös ollut turvallisuus- ja tiedustelupalveluiden keskeinen tehtävä vakoilun torjunnan lisäksi.

Vaikka määritelmän mukaisesti hybridiuhkien kirjo on varsin laaja ja sisältää äärimmäisissä muodoissaan myös aseellisen voiman käyttöä, on lähtökohtana se, että hybridiuhkien torjunta tapahtuu useimmiten sellaisissa olosuhteissa, joissa ovat voimassa ns. normaaliolojen toimintamallit. Tällöin toimivaltainen viranomainen tai johtovastuussa oleva taho on useimmissa tilanteissa poliisi; toteutuessaan hybridiuhkien ensisijaiset vaikutukset näkyvät useimmin ja laajimmin nimenomaan poliisin vastuulla olevassa yleisessä järjestyksessä ja turvallisuudessa. Käytännössä hybridiuhkat ovat osin päällekkäisiä jonkin toisen sisäisen tai ulkoisen turvallisuuden elementin kanssa. Tästä esimerkkinä ovat edellä mainitut ulkomaisen tiedustelun pyrkimykset vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen tai tehdä muuta informaatiovaikuttamista, sekä jäljempänä mainittu kyberympäristössä toteutettu teko. Hybridiuhkiin vastaamisessa tarvitaan kuitenkin monenlaisia ja toisiinsa linkittyviä työkaluja usealta eri sektorilta ja toimijalta. Yhteistyön eri toimijoiden välillä niin kansallisesti kuin EU-tasollakin tulee perustua yhteiseen tietoon, analyysiin ja kokemukseen uhasta ja mitä sen torjumiseksi tulisi tehdä.

Sisäministeriö on ollut mukana selvitystyössä, jossa on hahmoteltu hybridiuhkien analysoimiseen keskittyvän osaamiskeskuksen perustamista Suomeen. Mahdollisen osaamiskeskuksen työssä on tärkeää hyödyntää olemassa olevia rakenteita ja osaamista kuten PTR (poliisi, tulli ja raja) -yhteistyömekanismeja sekä Viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksen, Keskusrikospoliisin Kyberrikostorjuntakeskuksen ja Suojelupoliisin työtä.

Suomessa on havaittavissa sekä ilmiöitä, joissa voi olla kyse valmistautumisesta tulevaan vaikuttamiseen, että suoranaisesta vaikuttamisesta. Toimenpiteitä, joissa saattaa olla kyse valmistautumisesta tulevaan vaikuttamiseen kriisitilanteessa, havaitaan jatkuvasti. Tällaisesta voi olla kyse maakaupoissa, joissa ei näyttäisi olevan liiketaloudellista tai kiinteistön tavanomaiseen käyttöarvoon liittyvää logiikkaa. Vieraan valtion lukuun toimiva maanomistaja voi kuitenkin rakentaa kiinteistölleen rakennelmia, joita vieras valtio voisi kriisitilanteessa hyödyntää esimerkiksi liikenneväylien sulkemisessa tai tunnuksettomien joukkojen majoittamisessa.

Informaatiovaikuttamisen osalta julkisuudessa puhutaan paljon sosiaalisen median "trollauksesta". Sellaisen vaikutus on Suomen kaltaisessa korkean koulutustason maassa kuitenkin pienempi kuin ilmiön saama huomioarvo. Huomattavasti vakavampi uhka on suora henkilövaikuttaminen päätöksentekijöihin.

Kyberympäristöstä vastaava esimerkki on kriittistä infrastruktuuria ohjaavien järjestelmien ohjelmisto-versioiden tietotekninen kartoitus, jota on havaittu useissa Euroopan maissa. Kun vihamielinen valtio tietää kohdeympäristön ohjelmistoversiot, toimivien hyökkäysmenetelmien valitseminen käy kriisitilanteessa nopeasti. Suomessa havaitaan jatkuvasti myös ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon kohdistuvaa kybervakoilua. Viimeisen vuoden aikana tekotapa on muuttunut aiempaa varsin sofistikoitunutta kybervakoilua paljon näkyvämmäksi.

Sisäministeriö pitää erittäin tärkeänä, että kyberasioiden valmistelussa sisäministeriöllä ja sen hallinnonalalla on vahva rooli ja että sen turvallisuuteen ja lainvalvontaan liittyvät tarpeet ja tavoitteet sisällytetään valmisteluun. Toteutunut kyberuhka on aina rikos ja näin ollen toimien tulee tukea viranomaisten mahdollisuuksia torjua tietoverkkorikoksia, edistää tietojen käyttömahdollisuutta lainvalvontatarkoituksiin ja rikostorjuntaan sekä auttaa yhteisöjä ja kansalaisia kyberturvallisuuden parantamisessa. Sisäministeriö on laatinut yhteistyössä poliisin ja muiden toimijoiden kanssa hallitusohjelman mukaisen kyberrikollisuuden torjuntaa koskevan selvityksen, jossa on tarkasteltu ja esitetty toimenpide-ehdotuksia liittyen lainsäädäntötarpeisiin, resursseihin ja toimintatapoihin.

Järjestäytynyt kansainvälinen rikollisuus

Suomessa toimiva järjestäytynyt rikollisuus on pääsääntöisesti kotimaista. Ulkomaalaistaustaisia ryhmiä on muutama. Järjestäytynyt rikollisuus on kuitenkin entistä kansainvälisempää ja useimmat järjestäytyneistä rikollisryhmistä tekee yhteistyötä ulkomailla, erityisesti Venäjällä ja Baltiassa, toimivien rikollisryhmien kanssa.

Suomessa järjestäytyneet rikollisryhmät ovat mukana erityisesti huumausainerikollisuudessa, mutta ne ovat myös laajentanet toimintaansa rakennus-, siivous- ja ravintola-alojen yritystoiminnassa. Ryhmät pyrkivät ulottamaan vaikutusvaltaansa myös yhteiskunnan rakenteisiin ja päätöksentekojärjestelmään.

Viime vuosina on ollut selvästi havaittavissa painopisteen siirtymistä huumausainerikollisuudesta talousrikollisuuteen. Rikollisryhmien uusia toimialoja ovat perintätoiminta, ravintola-ala ja rakennusala. Nämä liiketoiminta-alat ovat rikollisryhmittymien kiinnostuksen kohteina, koska niissä käsitellään käteistä rahaa. Yksityinen turvallisuusala on myös ala, josta järjestäytyneen rikollisuuden ryhmittymät ovat kiinnostuneita. Niin ikään ulkomaankaupan ja erityisesti kauttakulkuliikenteen talousrikollisuus on edelleen merkittävä uhka. Järjestäytyneen rikollisuuden kytkennät talousrikollisuuteen ovat kasvaneet viime vuosien aikana. Keskusrikospoliisin mukaan vuosina 2007 ja 2008 talousrikoskytkentöjä oli noin neljänneksessä järjestäytyneeksi rikollisuudeksi määritellyistä jutuista. Eri rikollisryhmien jäsenistä 44 % on jossakin vastuuasemassa yrityksissä.

Euroopan unionin laajentuminen ja siihen liittyvä vapaa liikkuvuus ovat tuoneet Suomeen myös uusia ulkomaisia, kansainvälisesti toimivia järjestäytyneitä rikollisryhmiä. Useiden Itämeren maiden järjestäytyneitä rikollisryhmiä on 2000-luvun alusta lähtien tavattu kasvavassa määrin Suomessa, erityisesti huumausaine-, omaisuus- ja talousrikollisuudesta epäiltyinä. Rikollisryhmittymät ovat tuoneet mukanaan uusia, Suomessa aiemmin harvinaisia tekotapoja ja toimintamalleja. Niiden jäsenten tekemät rikokset ovat monesti sarjarikoksia, joilla aiheutetaan suurta taloudellista vahinkoa.

Lähi-Idän ja Afrikan kriisien vuoksi viime aikoina merkittävää kasvua Euroopan alueella on tapahtunut laittoman maahantulon järjestämisen verkostojen toiminnassa. Myös tietyt ihmiskaupan lajit ja tekotavat, kuten seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa tehty ihmiskauppa, ovat pääosin kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden harjoittamia.

Järjestäytynyttä rikollisuutta torjutaan yhteistyössä yhteistyöviranomaisten kanssa sekä tehokkaan kansainvälisen yhteistyön avulla. Euroopan Unioni on määritellyt vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden ennalta ehkäisyn ja torjunnan yhdeksi sisäisen turvallisuuden prioriteetikseen. Keskeinen haaste tässä on rajat ylittävien rikostapausten oikeusapumenettelyjen hitaus ja epävarmuus erityisesti EU-alueen ulkopuolella.

Tällä hetkellä kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus ei muodosta merkittävää uhkaa suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteille, päätöksentekojärjestelmälle tai itsemääräämisoikeudelle. Suomessa esiintyy kuitenkin sellaisia rajoja ylittävän rikollisuuden muotoja, joiden aiheuttamilla tappioilla on verrattain suuri merkitys esimerkiksi kansantaloudelle. Tällaisia ovat erityisesti sellaiset talousrikokset, joiden rikoshyöty on saatu siirrettyä Suomen viranomaisten toimivallan ulottumattomiin, sekä yritysvakoilu. Erilaisten arvioiden mukaan yksistään yritysvakoilun aiheuttamien tappioiden vaikutus bruttokansantuotteeseen on 1-3 % luokkaa vuosittain.

Maahanmuuttokriisi ja sen heijastusvaikutukset sisäiseen turvallisuuteen

Kansainvälinen muuttoliike suuntautui vuonna 2015 laajasti myös Suomeen. Turvapaikanhakijoiden määrä kymmenkertaistui useisiin edeltäviin vuosiin verrattuna. Vaikka turvapaikanhakijoiden määrä on EU-tason ja kansallisten maahantuloa hillitsevien toimenpiteidenkin vuoksi laskenut vuoden vaihteesta alkaen, on hakijamäärän tason ennakoitu jäävän huomattavasti aiempia vuosia korkeammalle

tasolle. On kuitenkin varauduttava siihen, että maahantulo voi kehittyä nopeastikin laajamittaiseksi.

Maahanmuuttokriiisin turvallisuusvaikutukset ovat moninaiset. Yksittäisten vaikutusten merkitys sisäiselle turvallisuudelle on suurilta osin pienempi kuin mitä niistä käytävässä julkisessa keskustelussa ilmenee. Turvallisuusvaikutusten moninaisuuden johdosta on kuitenkin selvää, että maahanmuuttokriisi on vaikuttanut esimerkiksi poliisin toimintaan ja toimintaympäristöön monin tavoin.

Poliisihallituksen tilastojen mukaan turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ei juuri näy rikostilastossa, mutta hälytystehtävien laadussa sen sijaan jonkin verran. Turvapaikanhakijoihin kuuluvien henkilöiden tekemiksi epäillyt seksuaalirikokset ovat herättäneet suurta huomiota julkisuudessa ja osin niihin vedoten on perustettu ns. katupartioita, jotka myös ovat herättäneet keskustelua etenkin katupartiointia suorittavien tahojen taustoihin ja motiiveihin liittyen. Vastaanottokeskuksissa, joita jouduttiin syksystä 2015 alkaen perustamaan nopealla aikataululla suuri määrä lisää, on ollut myös enemmän häiriöitä kuin aikaisemmin on totuttu. Eri etnisten ryhmien väliset erimielisyydet ovat aiheuttaneet poliisille tehtäviä vastaanottokeskuksissa ja levottomuuksia ovat aiheuttaneet myös joidenkin turvapaikanhakijaryhmien tyytymättömyys vastaanotto-olosuhteisiin.

Ennen kokematon turvapaikanhakijoiden määrä asettaa suuret haasteet turvapaikkaprosessille, kotouttamiselle ja kielteisen päätöksen saaneiden henkilöiden palauttamiselle. Laittomaan maahantuloon liittyvä järjestäytynyt rikollisuus on kasvanut. Rikollisten kiinnijäämisriski on pieni, mutta rikoksella saadut hyödyt ovat suuria. Laittomasti maassa oleskelevilla ja turvapaikanhakijoilla on kohonnut riski velkaantua rikollisjärjestöille, tulla muuten törkeästi hyväksikäytetyksi sekä joutua ihmiskaupan uhreiksi ja järjestäytyneen rikollisuuden piiriin.

Perinteisen poliisitoiminnan kannalta on ollut ja on jatkossakin keskeistä, että turvapaikanhakijoiden määrän kasvusta johtuvat lisätehtävät hakemusten vastaanotosta hälytystehtäviin ja palautuksiin saavat tarvittavan lisäresursoinnin, jotta poliisi pystyy suoriutumaan muista tehtävistään jo nykyisin vähäisillä voimavaroillaan. Lisäksi on tärkeää, että tilanteen heijastevaikutukset, kuten esimerkiksi jäljempänä mainittu väkivaltaisten ääriliikkeiden toiminnan torjunta, huomioidaan suomalaisten ja Suomessa asuvien turvallisuuden takaamisen kokonaisresursoinnissa.

Maahanmuuttokriisi on kiristänyt yhteiskunnallista ilmapiiriä Suomessa. Vihapuhe on nostanut päätään erityisesti internetissä, ja samalla näyttävät lisääntyneen maahanmuuttovastaisuus sekä pelko turvallisuuden heikkenemisestä. Syksyllä 2016 julkaistavan vuosittaisen poliisin tietoon tulleiden viharikosten määrää koskevan raportin mukaan viharikosten määrä kasvoi Suomessa vuonna 2015 noin 50 % verrattuna aiempiin vuosiin. Useiden muiden Euroopan maiden tapaan Suomessakin nähtiin vastaanottokeskuksiin kohdistuneita tuhopolttoja tai niiden yrityksiä. Tuhopoltot ja niiden yritykset Suomessa ovat käytettävissä olevan tiedon mukaan olleet yksittäisten tekijöiden suorittamia eikä niihin ole voitu osoittaa liittyneen järjestäytynyttä toimintaa. Sisäministeriössä laaditun väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksen mukaan maahanmuuttotilanne ei ole lisännyt väkivaltaisten ääriryhmien tekemiä rikoksia, vaikka tilanne on muutoin näkynyt ryhmittymien toiminnassa esimerkiksi ulkoparlamentaarisen vaikuttamisen lisääntymisenä. Euroopassa lähes kaikkia eri aatesuuntia edustavat väkivaltaiset ääriliikkeet ovat käyttäneet maahanmuuttokriisiä omassa rekrytointi- ja propagandatyössään omille tavoitteilleen edullisella tavalla. Esimerkiksi ISIL on pyrkinyt luomaan pelon ilmapiiriä kertomalla huomattavasti todellista korkeammasta määrästä taistelijoitaan turvapaikanhakijoiden joukossa.

Turvapaikanhakijoiden kasvaneen määrän ja terrorismiuhan välille ei voi vetää suoria yhtäläisyysmerkkejä. On kuitenkin huomattava, että monet Suomeenkin saapuneista turvapaikanhakijoista ovat tulleet samoilta sotatoimialueilta, joissa terroristijärjestöt osallistuvat konfliktiin. Suojelupoliisi on tiedottanut vuoden 2015 loppupuolella, että Suomessa on noin 300 henkilöä, joilla on yhteyksiä terroristijärjestöihin. Osa näistä kolmesta sadasta, ns. vierastaistelijoiden ja muiden maassa asuvien lisäksi, on myös turvapaikanhakijataustaisia henkilöitä. Viranomaiset pyrkivät seulomaan turvapaikanhakijoista ne henkilöt, jotka voivat aiheuttaa vaaraa kansalliselle

turvallisuudelle. Suojelupoliisilla kansainvälisine kumppaneineen on merkittävä rooli tässä tehtävässä. Suojelupoliisi on arvioinut, että väkivaltaisesta ääri-islamismista kiinnostuneiden määrä saattaa kasvaa myös Suomessa, kun konfliktialueelta saapuu maahan yhä enemmän ihmisiä. Voimavarojen näkökulmasta erityistä haastetta Suojelupoliisille ja muille viranomaisille aiheuttaa se, että mahdollisen Suomea uhkaavan terrorismin uhkan seurannan lisäksi ne ovat joutuneet selvittämään epäilyjä joidenkin turvapaikanhakijoiden mahdollisista terroristisista tai sotarikoksista lähtömaissa.

Osastopäällikkö, ylijohtaja Kauko Aaltomaa

Jakelu Eduskunta/hallintovaliokunta

Tiedoksi ministeri Risikko
erityisavustaja Rönnholm
kansliapäällikkö Nerg
sisäministeriö/oikeusasiat